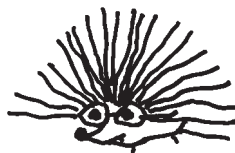

Центр Дослідження Літератури
Для Дітей та Юнацтва

Ukrainian Research Center
of Children's and Youth Literature

ЛІТЕРАТУРА ДІТИ ЧАС

Випуск 3

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 82.0-087.5

ББК 74.268.0

Л 64

Література. Діти. Час:

Л 64 Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 3. —

Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. — 108 с.

ISBN 978-966-10-3042-7

До збірника “Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва” ввійшли матеріали Міжнародного симпозіуму «Література. Діти. Час», який відбувся 21–25 травня 2012 р. у Івано-Франківську, Тернополі, Львові та Жовкві. Симпозіум був організований Центром дослідження літератури для дітей та юнацтва. Публікуються дослідження, статті, розвідки, в яких висвітлюються актуальні проблеми теорії та історії літератури для дітей та юнацтва, аналізуються принципи літературної освіти, розглядаються методичні аспекти вивчення художніх текстів у школі та вищих навчальних закладах, окреслюються тенденції розвитку дитячого читання.

Для викладачів, аспірантів, студентів, усіх, хто цікавиться літературою для дітей та юнацтва зокрема та філологічними науками загалом.

УДК 82.0-087.5

ББК 74.268.0

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва*

ISBN 978-966-10-3042-7

© Центр дослідження літератури
для дітей та юнацтва, 2012

© Навчальна книга – Богдан, 2012

Редакційна колегія:

Шалагінов Борис Борисович, доктор філологічних наук, професор кафедри літератури та іноземних мов Національного університету «Киево-Могилянська Академія»;

Грицик Людмила Василівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії літератури та компаративістики Інституту філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка;

Мовчан Раїса Валентинівна, доцент, доктор філологічних наук, провідний науковий співробітник відділу української літератури ХХ століття Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України, член Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва;

Червінська Ольга Вячеславівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Зарва Вікторія Анатоліївна, доктор філологічних наук, професор, директор Інституту філології Бердянського державного педагогічного університету;

Мацевко-Бекерська Лідія Василівна, доктор філологічних наук, завідувач кафедри світової літератури Львівського національного університету ім. Івана Франка;

Ісаєва Олена Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання російської мови та світової літератури НПУ ім. М.Драгоманова;

Клименко Жанна Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, кафедри методики викладання російської мови та світової літератури НПУ ім. М.Драгоманова;

Мірошніченко Леся Федорівна, доктор педагогічних наук, професор, кафедри методики викладання російської мови та світової літератури НПУ ім. М.Драгоманова;

Гнідець Уляна Святославівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Інституту гуманітарних та соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка», президент Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва;

Качак Тетяна, голова Івано-франківської філії Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва, кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології та методики початкової освіти Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника;

Антоник Ольга Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри книгознавства та комерційної діяльності Української академії друкарства;

Марченко Наталія Петрівна, к. іст. н., старший науковий співр. Інституту біографістики НБУВ;

Прихода Ярослава Василівна (Відповідальний редактор), літературний редактор, кандидат філологічних наук, доцент кафедри видавничої справи і редагування Інституту журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка;

Трохим Наталя Георгіївна (Відповідальний редактор) поет, перекладач, лауреат премії М. Рильського, літературний редактор, викладач факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка;

Лозова Оксана Євгенівна (Відповідальний редактор), поет, перекладач, редактор журналу «Сільський господар»;

Кротюк Оксана Петрівна (Відповідальний редактор), літературний редактор, дитяча письменниця, лауреат премії ім. Наталі Забіли, лауреат Літературного конкурсу «Рукомесло», член Національної спілки журналістів.

Упорядники та літературні редактори:

Гнідець Уляна, Трохим Наталя, Качак Тетяна

*Друкується за ухвалою Вченої Ради
Інституту філології
Прикарпатського національного університету
ім. В. Стефаника*

**Організатори Міжнародного симпозиуму
«Література. Діти. Час»
21–25 травня 2012 року
та редакційна колегія
науково-критичного збірника
«ЛІТЕРАТУРА. ДІТИ. ЧАС.
Вісник ЦЕНТРУ ДОСЛІДЖЕННЯ
ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА»
висловлюють подяку
управлінню культури Львівської міської ради
та управлінню культури Львівської обласної держадміністрації
за сприяння в організації та проведенні
III Міжнародного симпозиуму
та виданні даного збірника**

ЗМІСТ

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

- 7 Гнідець Уляна. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ЮНАЦТВА. ПРОСТОТА І СКЛАДНІСТЬ
- 14 Качак Тетяна. ІНТЕРПРЕТАЦІЙНІ АСПЕКТИ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ДІТЕЙ
- 20 Хороб Марта. ПОЕТИКА ПРОЗИ ДЛЯ ДІТЕЙ ВАСИЛЯ ЄРОШЕНКА
- 28 Бойцун Ірина. СВІТ ДИТЯЧИХ ФАНТАЗІЙ У ПОВІСТІ «ОТТО, ПРИНЦ ЛЬВІВСЬКИЙ» ОЛЕКСИ РОСИЧА
- 34 Ушневич Соломія. ТРАДИЦІЇ ТА НОВАТОРСТВО В ОБРАЗНІЙ ПАРАДИГМІ КАЗОК ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА
- 39 Оксана Цалапова. АРХЕТИПНИЙ ОБРАЗ ЯЙЦЯ В ДИЛОГІЇ ГАЛИНИ ПАГУТЯК «КОРОЛІВСТВО», «КНИГОНОШІ З КОРОЛІВСТВА
- 44 Бартіш Світлана. «МОЛОДА УКРАЇНА» ОЛЕНИ ПЧЛКИ: ДО ПИТАННЯ ПРО ЕВОЛЮЦІЮ КОНЦЕПТУ «ДИТИНСТВО»
- 52 Димитрова Марія. ХУДОЖНІ ОСОБЕНОСТІ НА КНИГА ЗА ДЕЦА НА ГЕОРГИ РАЙЧЕВ «ИМАЛО ЕДНО МЕЧЕ»
- 57 Желева Лілія. КАЗКИ АНГЕЛА КАРАЛІЙЧЕВА
- 60 Деркачова Ольга. «МАЛЕНЬКИЙ КУЛЬГАВИЙ ПРИНЦ» М'ЮЛОК ЯК ПРЕДТЕЧА «МАЛЕНЬКОГО ПРИНЦА» ЕКЗЮПЕРІ
- 66 Любарець Наталія. ОБРАЗ І СВІТ ДИТИНИ В РОМАНАХ ВІРДЖИНІЇ ВУЛФ
- 72 Винник Вікторія. БІБЛІЙНІ РЕМІНІСЦЕНЦІЇ В СУЧАСНІЙ ДИТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ (на матеріалі циклу романів Дж. К. Ролінг «Гаррі Поттер»)
- 77 Зайцева Катерина. ІНТЕРСЕМІОТИЧНИЙ КОД ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ (на матеріалі «Класних коміксів»)
- 82 Луцевська Оксана. ВІД ПРИПУЩЕННЯ ДО ВИЗНАЧЕННЯ: ПІДЛІТКОВА ЛІТЕРАТУРА / ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ЮНАЦТВА

ПЕДАГОГІКА

- 91 Негодяєва Світлана. ЖИТТЯ ВИДАТНИХ ДІТЕЙ У РЕЦЕПЦІЇ ВАЛЕРІЯ ТА НАТАЛІЇ ЛАПІКУРІВ
- 98 Островська Галина. ДІАПАЗОН МОЖЛИВОСТЕЙ АКсіОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ ЖИТТЯ ТА ТВОРЧОСТІ ЗАРУБІЖНОГО ПИСЬМЕННИКА.
- 103 Гук Ірина. ПІДЛІТКОВЕ ЧИТАННЯ: ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ТА ІДЕАЛІВ

Літературо-
ЗНАВСТВО

Уляна Гнідець, к. філ. н.,
доцент Інституту гуманітарних і соціальних наук
Національного університету «Львівська політехніка»,
Президент Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва

Література для юнацтва: простота і складність

У статті розглядаються актуальні проблеми розвитку літератури для юнацтва, здійснюється спроба концептуалізації поняття «література для юнацтва», характеризуючи його крізь призму «ускладненої простоти» нарративного дискурсу (зокрема на прикладі роману для дівчат «Маргаритко, моя квітко» австрійської письменниці Крістіне Нестлінгер). Автор також підносить питання неоднозначності літератури для юнацтва як особливого феномена.

Ключові слова: література для юнацтва, простота і складність, почуття дорослості, емансипація дітей.

Hnidets U.S., PhD,
Associate Professor at the Institute of humanitarian and social sciences
of National university Lvivska Politechnika,
President of the Ukrainian Research Center of Children's and Youth Literature

Literature for Youth: Complicity and Simplicity (on the example of novel «Gretchen Sackmeier» by Christine Nöstlinger)

In the article are raised problems of evolution of literature for youth, there is an attempt to conceptualize the separate notion of «Literature for youth», describing it through the prism of «complicated simplicity» in the narrative discourse, in particular, on the example of the novel for girls' «Gretchen Sackmeier» by Austrian writer Christine Nöstlinger. In the article are raised questions of ambiguity of literature for youth as the peculiar phenomenon.

Key words: literature for youth, simplicity and complexity, feeling of maturity, children's emancipation.

Ольга Деркачова,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри філології та методики початкової освіти
Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

«МАЛЕНЬКИЙ КУЛЬГАВИЙ ПРИНЦ» М'ЮЛОК ЯК ПРЕДТЕЧА «МАЛЕНЬКОГО ПРИНЦА» ЕКЗЮПЕРІ

У статті аналізується казка Діни Марії М'юлок «Маленький кульгавий принц» та проводяться паралелі з «Маленьким принцом» Антуана де Сент Екзюпері. Виділяються спільні та відмінні риси, звернена увага на заголовки, притчовий характер казок та на їхню проблематику.

Ключові слова: *М'юлок, Екзюпері, «Маленький кульгавий принц», «Маленький принц», казка, притча, пам'ять.*

Olga Derkachova

The Little Lame Prince written by Dinah Maria Mulock the First Before The Little Prince written by Exupéry

The article deals with analysis of the fairy tale «The Little Lame Prince» written by Dinah Maria Mulock and comparing with «The Little Prince» written by Antoine de Saint-Exupéry. The commons and differences were determined. Such as title, heroes, problematic, genre of parable.

Ключові слова: *Mulock, Exuperu, The Little Lame Prince The Little Lame Prince The Little Prince fairy tale, parable.*

«Маленький принц» Антуана де Сент Екзюпері є однією з найпопулярніших казок нашого часу. Але цьому «Маленькому принцу» передував інший, автором якого була Діна Марія Крейк (дівооче прізвище, яким вона підписувала свої твори, - М'юлок) і про якого мало хто знає. Та й перекладу його українською мовою нема. Практична відсутність досліджень, присвячених цій проблемі зумовила актуальність нашої статті, що передбачає наступні завдання: провести зіставлення обох казок, визначити спільні і відмінні риси, проаналізувати особливості обох текстів.

Казка «Маленький кульгавий принц» побачила світ у 1875 році у Лондоні, а перед тим у 1874 році в Америці. Казка Екзюпері побачила світ у 1943 році – на 69 років пізніше. І вперше також у Сполучених Штатах Америки.

Діна Марія М'юлок народилася у 1826 році в Англії, у Стаффордширі. У 1846 році переїздить з матір'ю до Лонодона, де і починає свою літературну кар'єру. Перший роман «Родина Отлівів» був надрукований у 1849 році. Далі – ще ряд романів. Найпопулярнішим був роман, що вийшов у 1856 році – «Джон Галіфакс, джентльмен». Книга була перекладена на французьку, німецьку, італійську, грецьку та російську мови [8]. «Маленький кульгавий принц», ілюстрований Дороті Тодд, побачив світ у 1874 році у Чикаго, а у 1875 році у Лондоні, але вже під назвою: «Маленький кульгавий принц та його плащ для мандрів: притча для дітей та дорослих». Подружжя Крайків не мало власних дітей, тому удочерило дівчинку у 1869 році. І казки, що їх писала авторка, адресовані були і цій дитині, зокрема «Маленький кульгавий принц».

Один з найвідоміших висловів М'юлок: «Вір тільки половині того, що бачиш і нічому, що чуєш» (одразу згадується вислів «добре бачить лише серце. Найголовнішого не побачити очима», що є наче своєрідним продовженням процитованого вище)

У зв'язку з відсутністю українського перекладу «Маленького кульгавого принца» коротко переповімо сюжет цієї казки. Йдеться у ній про маленького принца, що не міг ходити, оскільки його, ще немовлям, під час хрестин няня впустила на підлогу. Згодом помирають батьки маленького принца, а його дядько, що захопив трон, відправляє його разом з нянею у башту. Отримавши у подарунок від своєї хресної матері, що була феєю, чарівного плаща, він здійснює ряд подорожей, що допомагають йому пізнати світ. Зрештою, маленький принц отримує трон і корону. Він дорослішає і мудро керує державою, доки не відчуває, що втомився. А тоді витягає свого чарівного плаща, прощається з народом і зникає.

Екзюпері народився у 1900 році в аристократичній родині. Він полюбляв слухати казки, які розповідала йому мати. Отже, цілком ймовірно, що йому могли читати цю казку або він сам згодом її читав. І вже пізніше маленький принц прийшов до нього і з цих спогадів. «Світ спогадів дитинства та наших ігор завжди буде мені видаватися безнадійно більш істинним, ніж будь-який інший», — писав в одному з листів до матері Екзюпері [1]. І на питання, звідки він родом, він міг сміливо відповісти: «Я зі свого дитинства. Я прийшов з дитинства, як із країни». Звісно, цей факт не можна ні довести, ні спростувати, але ймовірність того, що Екзюпері знав про цю казку, існує. Можливо, і не пам'ятав автора, і сюжету як такого, але уривки, заголовок могли закарбуватися з дитинства. Варто зазначити той факт, що Екзюпері не мав дітей, то ж чи не є «Маленький принц» тугою за нереалізованим батьківством? Можливо, маленький принц – це не лише образ самого автора, а й ненародженого сина.

На думку З. Фройда, у ранніх спогадах дитинства можуть зберігатися другорядні, начебто неважливі речі. У дитячому віці механізм пам'яті працює інакше, аніж у дорослому віці. Ці спогади зберігаються не завдяки своєму змісту, а завдяки

формується правило : прекрасна (досконала) душа повинна страждати. Таким чином включається механізм пошуку страждань. Тобто, читаючи поезію, підліток рівня відносного та егоцентричного суб'єкта сприймає цінності, задекларовані у творі, неусвідомлено, під впливом навіювання.

Ще одним прикладом навіювання через поетичні символи є численні випадки самогубств серед молоді в Німеччині після першого виходу в світ «Страждань молодого Вертера» Гетте.

У творі Б. Єфремова «Таїс Афіньська» автор завдяки візуальним словам-предикатам творить сексуально привабливий образ Таїс, який виступає як вершина жіночої досконалості не лише у формі, а й в змісті: головна героїня надзвичайно розумна, освічена, емпатійна, творча. При цьому вона залишається вільною не лише в плані розкритості розуму, але й щодо статевої поведінки. Так формується правило: красива, розумна й обдарована жінка повинна бути розпусна.

Наступним рівнем розвитку особистості після монособ'єкта є групоцентричний рівень. Людина цього рівня живе для групи. Тобто її життя підпорядковане потребам та інтересам групи, вона працює не для власної вигоди, а задля групи, до якої вона належить. Особистість цього рівня ідентифікує себе з групою. Групою може бути сім'я, товариші, родина, клас, нація. Стосунки з іншими залежать від того чи належить підліток до даної групи чи ні. Якщо інший суб'єкт належить до даної групи, то стосовно нього виконуються моральні норми, прийняті в групі, якщо не належить, то норми не виконуються.

Підлітки як правило є групоцентричні.

«Цінності, що реалізується в процесі діяльності – активна участь у суспільно-корисній праці, корисні вироби або послуги. Основна діяльність – праця на благо групи. Риси характеру, що реалізуються в процесі цієї діяльності - компетентність, дисциплінованість, ототожнення себе з роботою. Основні особисті інтереси - задоволення від процесу праці та її результатів» [4, 175].

У спілкуванні використовує прибудову поруч, тобто прагне до повноцінного діалогу, поваги до співрозмовника. Намагається збагнути мотивацію, потреби партнера, коло його інтересів. Комунікативна взаємодія розвивається з поступовим розширенням зон взаємної згоди з повагою до гідності один одного. Вихід з контакту відбувається коректно [4, 215].

Якщо підліток знаходиться на групоцентричному рівні, то для нього найбільш характерним засобом формування цінностей буде ідентифікація. Ідентифікація передбачає таке захоплення іншою людиною чи героєм художнього твору, під час якого свідомо приймаються цінності даного суб'єкта. Читаючи художній твір, суб'єкт завжди ідентифікує себе з головним героєм. Слід зазначити, що, коли підліток переглядає кінофільм, ідентифікація з головним героєм відбувається швидше, ніж коли він читає.

Захопившись Томом Соєром, читач приймає його життєві цінності, що виявляються в споживацькому стилі життя: крайньому егоїзмі, лайці, хитроцях, пошуках пригод, маніпулюванні почуттями старших.

Читаючи твір М. Островського «Як гартувалася сталь», підліток свідомо вибере цінності Корчагіна, який теж знаходиться на групоцентричному рівні: жертвність за ідеї, чесність, мужність.

Наступний рівень розвитку особистості – гуманістичний. Його представники будують своє життя на гуманістичні філософії, тобто у кожній людині, незалежно від того, належить вона до його групи чи ні, така особистість бачить Людину - найдосконаліше

творіння на землі. Стосовно кожної людини, незалежно від її статусу, повинні бути виконані всі моральні та етичні норми і правила. Гуманістичний рівень характеризується прагненням бути корисним всьому людству, творити добро не тільки друзям, а й ворогам. «Цінності, що реалізується в процесі діяльності – нововведення, творення, самореалізація. Основна діяльність – творчість і запровадження нового. Риси характеру – незалежність, творчі настанови. Основні особисті інтереси – радість від діяльності, самореалізації, збагачення оточення і свого власного життя новими цінностями» [4, 175].

Цей рівень більш характерний для молоді, однак, незначна частина підлітків знаходиться на цьому рівні. Засобом формування цінностей даного рівня є емпатія та рефлексія.

Емпатія це здатність зрозуміти чужий емоційний світ. Вникаючи у почуття, переживання героїв художнього твору, підліток поступово приходять до висновку, що кожна людина переживає сум і радість, біль і щастя, сором і гордість, незалежно від нації, соціального становища, віку, т.п. Тобто приймає думку, що кожна людина є представником людського роду і має право на гуманне відношення щодо себе.

Рефлексія – це здатність до самоаналізу. Коли, в процесі читання художнього твору, в підлітка виникає питання, а що би я зробив на місці головного героя, то починається процес самокристалізації, творення себе, свого внутрішнього світу, вироблення власних цінностей.

Слід відзначити, що перехід з одного рівня розвитку на інший відбувається по чергово, тобто спершу ситуативний рівень, потім егоцентричний, групоцентричний, гуманістичний, духовний.

Перехід з егоцентричного чи групоцентричного рівня на духовний, оминаючи гуманістичний, можливий тільки за умови втручання Вищої Сили, тобто через духовне осяяння. Прикладом такого осяяння був Савло, який знаходився на групоцентричному рівні: переслідував і вбивав іновірців, але через об'явлення перейшов на духовний рівень, який характеризується життям для Бога. І почав вести боротьбу не з «тілом і кров'ю», а з «началами і властями».

Можна припустити, що підліток, читаючи Святе письмо, писання Святих Отців, «Життя Святих» почує Голос Божий, відкриється на поклик Святого Духа і зможе перейти на духовний рівень, незалежно від того, на якому рівні він знаходився перед тим.

Література

1. Бех. І. Д. Від волі до особистості / І. Бех. – К.: Україна – Віта, 1995. – 202 с.
2. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: стратегія проектування. eprints. zu. edu. ua/444/2/Osobidvsp.pdf
3. Братусь Б.С. Аномалии личности / Б. С. Братусь. – М.: Мисль, 1988. – 301 с.
4. Карпенко З.С. Аксиологічна психологія особистості / З. С. Карпенко. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2009. – 511с.
5. Леонтьев Д.А. От социальных ценностей к личным: социогенез и феноменология ценностной регуляции деятельности / Д. А. Леонтьев. // Вестник Моск.ун-та. – Сер.14. – Психология. – 1996. – №4. – С. 35 – 44
6. Роджерс К. Эмпатия / К. Роджерс // Психология эмоций. Тексты/ Под ред. В.К.Вилюнаса, Ю.Б.Гиппенрейтер. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – С. 235 – 237.

“КНИГА ПОШТОЮ” А/С 529
м. Тернопіль, 46008
т. (0352) 287489, 511141
(067) 3501870, (066) 7271762
mail@bohdan-books.com

Довідкове видання

ЛІТЕРАТУРА. ДІТИ. ЧАС
Вісник
Центру дослідження літератури
для дітей та юнацтва
Випуск 3

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Тетяна Риженко*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Христини Лебедик*

Підписано до друку 28.08.2012. Формат 70x100/16. Папір офсетний.
Гарнітура Прагматика. Умовн. друк. арк. 8,71. Умовн. фарбо-відб. 8,71.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С.Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-3042-7

9 | 789661 | 030427